

ANDREAS WILLERSHAUSEN

DIE PÄPSTE VON AVIGNON UND DER HUNDERTJÄHRIGE KRIEG**Spätmittelalterliche Diplomatie und kuriale Verhandlungsnormen (1337–1378)**

(Az Avignoni pápaság és a százéves háború. Diplomácia és tárgyalási normák.
De Gruyter Verlag – Akademie Verlag, Berlin, 2014. 474 o. ISBN 978-3-05-006336-2)

Andreas Willershausen a német középkorkutatás fiatalabb korosztályaihoz tartozik, jelenleg a Justus-Liebig-Universität (Gießen) munkatársa. A recenzeált kötet 2010-ben az Augsburgi Egyetemen megvédett doktori értekezésének nyomtatott változata. A monográfiában az avignoni pápaság és a százéves háború kapcsolatát mutatja be sajátos, új megközelítésben.

A könyv szerkezetileg három nagyobb részre bontható. Az A) jelzésű könyvrészletben kapott helyet a bevezető, a módszertani eljárásokat bemutató és megindokoló szövegrészek, illetve a százéves háború egyes szakaszainak bemutatása. A B) jelzetű szakaszban dolgozta fel a *Via pacis*, azaz a pápai békéltetés szakaszainak és helyszíneinek kérdését. Ugyancsak itt kapott helyet a tárgyalásokon szerepet vállaló pápai nunciusok, legátusok személyének, tevékenységének feldolgozása. Végül a C) jelű nagyobb ívű fejezetben tárgyalja Willershausen a százéves háború idején működő pápai diplomácia struktúráit.

A könyv módszertanilag három nagyobb gondolkört ölel át. Az egyik a modern német középkorkutatás egyik zászlóshajójává nőtt konfliktus- és rituálékutatás, mely az ún. „münsteri iskola” és elsősorban Gerd Althoff elmúlt évtizedekben publikált eredményeire támaszkodik. Ezzel szoros összefüggésben áll a dolgozat másik fő alapvetése: az avignoni pápák békéltető és közvetítő szerepkörben való bemutatása. A szerző mindezt a klasszikus diplomáciatörténet keretei között tárgyalja, a két fő gondolatmenet közötti kapcsolatot a konfliktusok és konfliktuskezelésben alkalmazott, Gerd Althoff által rituálénak tekintett eljárások teremtik meg, melyet az iskolateremtő tudós egy kommunikációs hálózat egyik alapstruktúrájának tekint. A könyv harmadik pillérét maga a százéves háború, a XIV. század második felének kétségkívül legfontosabb nyugat-európai konfliktusa adja meg, melynek legfontosabb eseményeit szerzőnk kronologikus sorrendben, a fenti módszertani eljárás tükrében mutatja be. Ily módon az itt recenzeált könyv modern, a nyugat-európai középkorkutatásban szinte megkerülhetetlen módszertani eljárásokat tartalmaz, és a konfliktusokat elsősorban egy kommunikációs hálózatként fogja fel, melyeknek résztvevői meghatározott szabályok szerint vitték az ügyeket és próbáltak konszenzusra jutni – jelen esetben – a százéves háború ügyében.

Willershausen alaposságát bizonyítja, hogy nagyon bőséges forrásanyagot használt fel munkájához. A források „műfajának” tekintetében két fő csoportot különíthetünk el: a diplomatikai dokumentumokat és leveleket, valamint a korszak eseményeiről bőséggel tudósító elbeszélő forrásokat. A két fő forráscsoportot keletkezési helyük szerinti további alkategóriákba rendezte a szerző. A diplomatikai és egyéb pragmatikus kútfők között külön tárgyalja a vatikáni, illetve angol és francia vonatkozású forrásanyagot, míg az elbeszélő forrásokat négy nagyobb csoportba rendezte, megkülönböztetve angol, francia és egyéb keletkezési helyű szövegeket, illetve különálló csoportként kezelte Jean Froissart rengeteg kéziratban fennmaradt krónikáját. Andreas Willershausen jó érzékel és indokoltan tért ki a forrásanyag bemutatása okán arra a körülményre, hogy a könyv témájának bemutatásához az elbeszélő források (megfelelő kérdésfeltevel meglete esetén) nem ritkán jobb kiindulópontot kínálnak, mint az oklevelek és a pápai, illetve egyéb levelezés. A fenn már említett münsteri iskola egyik újításának tekinthető, hogy az iskola módszertanát követő kutatók felismerték: az elbeszélő kútfők a pápák, püspökök közvetítő szerepének igen tág teret szentelnek a konfliktusok megörökítésében, így azok „narratívái” a társadalomtörténet szemszögéből is új, komoly eredményeket adnak, és számos adalékkal egészítik ki az oklevelekből megismerhető tényeket.

Andreas Willershausen szinte kimerítő részletességgel dolgozta fel a monográfia második nagyobb tematikus részében a százéves háború és a pápai békéltető tárgyalások történetét. Így először Avignonnól, és a városhoz köthető politikai tárgyalásokról értekezik, külön kitérve a Crécy-i

csata idején megfigyelhető diplomáciai eseményekre. Ezt követi a Calais-ban zajlott egyeztetések és tárgyalások bemutatása, majd az 1354–55 táján ismét Avignonba, majd Poitiers-be áthelyezett diplomáciai csúcstalálkozókat elemzi. A sorban Brétigny, illetve az 1360. év eseményeinek krónikája következik, majd a pápai békéltetések sorát Brügge/Bruges zárja (1375–1377). A szerző nem pusztán az események elmondására törekedett, hanem a könyv általános módszertani elveinek megfelelően dolgozta fel az egyes helyszíneken történt eseményeket.

Még érdekfeszítőbbek a könyv utolsó nagyobb részében feldolgozott kérdések. A C) jelzésű nagyobb könyvrészletben szerzőnk a pápai diplomácia működését szedte ízekre. Külön osztályozza az egyes tárgyalási helyszíneket, részletesen bemutatja a tárgyalásokon résztvevő pápai nunciust, s kitér a diplomáciában alkalmazott kommunikációs elvekre, illetve a közvetítők által bevett tárgyalási stratégiákra is.

A kötetet részletes összefoglaló és terebélyes irodalomjegyzék zárja, mely a szerző széleskörű és nem csak a német, hanem az olasz, francia és angol szakirodalomra kiterjedő alapos ismereteiről tanúskodik.

Az Andreas Willershausen doktori értekezéséből készült monográfia értékeléseként általában elmondható, hogy egy klasszikusnak tekinthető témát dolgozott fel teljesen új módszerekkel, ezenkívül nem adta fel a német medievisztikai kutatás egyik legnagyobb erényét, az alapos és mélyreható analízisre való törekvést. A fent már ismertetett metodikai eljárások eredményeképpen a pápai diplomácia működésének új vetületeit ismerhetjük meg. A kommunikációs hálózat feltérképezésével nemcsak az egyeztetésekben aktívan résztvevők személye tárul fel előttünk, hanem látványos képet nyerünk a pápai diplomácia földrajzi hatóköréről is, nem is beszélve a pápák mint a *Viae pacis*, a béke(szerzés) útjai-módjai működtetőinek tárgyalási stratégiáiról. A könyv a német medievisztikai kutatásokban is újnak számít, a százéves háborúról – legalább is német nyelvterületen – a recensens tudomása szerint ilyen részletes és modern szemléletű monográfia még nem született. Csak remélni lehet, hogy a monográfia számos adalékot szolgáltat a XIV. század e fontos történelmi problémájának jobb megismeréséhez és további kutatásokat inspirál majd.

Bagi Dániel

PHILIPPE ROY – FERENC TÓTH

LA DÉFAITE OTTOMANE

Le début de la reconquête hongroise (1683)

(*Ottomán vereség. A magyar visszafoglaló háború kezdete [1683]. Economica, Paris, 2014. 125 o. ISBN 978-2-7178-6683-4*)

Philippe Roy fő érdeklődési területe Közép-Európa hadtörténete, doktori értekezését XIV. Lajos Bécs 1683. évi török ostromához kapcsolódó külpolitikai törekvéseinek vizsgálatából írta. Tóth Ferenc fő kutatási területe a XVIII. századi diplomáciatörténet (francia–magyar diplomáciai kapcsolatok) és a kora újkori hadtörténet. Az újabb, francia nyelvű monográfiában vizsgált témával kapcsolatban Roynak 1999-ben Párizsban már jelent meg munkája *Louis XIV et le second siège de Vienne (1683)* címmel, Jean Berenger előszavával. Philippe Roy és Tóth Ferenc munkája a párizsi Economica kiadó *Les Grandes Batailles* című könyvsorozatának újabb kiadványa. Ugyanebben a könyvsorozatban Tóth Ferencnek B. Szabó Jánossal *Mohacs (1526) – Soliman le magnifique prend pied en Europe centrale* címmel került kiadásra könyve 2009-ben.

Philippe Roy és Tóth Ferenc monográfiája öt számozott fejezetre tagolódik, a munkát a három-három oldalas fogalomtár és a felhasznált források, könyvek jegyzéke zárja. A kartonált könyv borítóján egy magángyűjteményből származó, Bécs 1683. évi ostromát megjelenítő vázlatrajz látható a város erődítéseivel. A szerzők következetes, áttekinthető hivatkozási rendszert használnak